

DOBROGEA ÎN VIZIUNEA REGELUI CAROL I

Motto:

„Războiul pentru independentă înseamnă și începutul întregirii țării noastre; iar primul capitol din această măreață epopoei l-a scris cu sabia întâiul rege al dinastiei noastre, Carol I. Acest prim capitol se numește: DOBROGEA“

Prof. Constantin Brătescu

Un adevăr care nu mai are nevoie de prea multă documentare este acela că Dobrogea, așa cum se află așezată în vecinătatea mării și la gurile Dunării, a jucat un rol important în evoluția statului român din cel puțin două puncte de vedere: cel economic și cel strategic.

Faptul că provincia transdanubiană a reprezentat pentru România un spațiu geografic de mare însemnătate în comparație cu alte provincii limitrofe, este dovedit de însăși starea de semivasalitate și chiar de vasalitate în care s-au aflat țările române atâta timp cât Dobrogea a fost ruptă de teritoriul românesc.

Istoria mai veche ne demonstrează că însăși romanii au cucerit întâi Dobrogea și apoi Dacia, și tot așa, turcii cucerind Dobrogea au putut să controleze țările române în evul mediu, ușor și vreme îndelungată. Stăpânind Dobrogea timp de aproape 500 de ani, de la Mircea cel Bătrân la Carol I, Imperiul Otoman a putut să-și impună suzeranitatea asupra principatelor române, să exercite o mare presiune politică asupra lor și să le sufocă economic.

Interesul pentru provincia dintre Dunăre și mare a sporit la jumătatea secolului al XIX-lea, când Dunărea a devenit artera economică cea mai importantă pentru Europa și element de echilibru european.

În această perioadă Ruia și Turcia au desfășurat numeroase războaie în zona de care ne ocupăm, declanșând așa-numita „criză orientală“. În contextul acestor evenimente, Dobrogea capătă o atenție specială, fapt care explică menționarea ei în planurile revoluției de la 1848.

Și totuși, ideea de incorporare a Dobrogei la statul român a rămas până în ziua independenței în afara posibilităților de realizare și chiar a unor preocupări temeinice de abordare.

De aceea considerăm adecvată încercarea de recunoaștere, după o tăcere de 60 de ani, a rolului jucat de regele Carol I în recuperarea Dobrogei acum 120 de ani (vom folosi titulatura de rege cu care istoriografia românească asociază indeobște, numele lui Carol I, deși la acea dată era încă

principe).

Dobrogea constitua acea provincie lăsată în amănare de autoritățile turcești, cu un potențial economic important conferit de Dunăre și Marea Neagră cu porturile lor, de lacuri, păduri, terenuri arabile, efective de animale, cariere de piatră etc. acea „Californie românească” despre care a scris Ion Ionescu de la Brad în 1850. Ea însemna și granița naturală de care avea nevoie România precum și o zonă strategică de mare interes în sud-estul Europei, fără de care ar fi fost de neconceput edificiul unui stat român independent.

Această viziune o întâlnim la regele Carol I, un om cu o cultură și o gândire geopolitică de cel mai înalt nivel, care a acordat Dobrogei o mare atenție.

În ce fel a manifestat regele Carol I o preocupare deosebită pentru Dobrogea, reiese din cuvântările, scrisorile, memoriile înțeleptului întemeietor al dinastiei române și părinte al Dobrogei.

La data la care pământul dobrogean intra în calculele politicii românești, el se afla pentru cel puțin a treia oară în 50 de ani sub efectele dezastruoase ale războiului dintre cele două imperii, țarist și otoman. Evenimente dramatice au avut loc la Tulcea, Brăila, Măcin, Hârșova, Sulina, Babadag așa încât în intervalul aprilie – mai 1977 – iunie – iulie 1978, Dobrogea oferea o imagine dezolantă cauzată de starea de război.²⁾

Polemica vremii a înregistrat lipsa de pregătire a ideii privind revenirea dobrogei la patria mamă, și, în opoziție cu aceasta, meritul celor care au pledat în favoarea ei. Perspectiva timpului ne oferă posibilitatea să apreciem ce-ar fi însemnat pentru evoluția statului român, respingerea Dobrogei.

Au fost voci care au spus că în schimbul Basarabiei străbune ni se dau mlaștinile pestilențiale dobrogene și ținuturi bântuite de tâlharii cerchezi”³⁾

Atitudinea de opoziție a celor care spuneau „nu cedăm nimic și nu primim în schimb nimic”, deși era motivată de respingerea unui dictat al marilor puteri, a fost o atitudine minoră, fără viziune asupra viitorului, fără înțelegerea efectelor benefice pe termen lung oferite de recuperarea Dobrogei, cu atât mai mult cu cât, în contextul internațional de atunci, orice protestare era irealizabilă.

Această dilemă politică a fost creată de ingratitudea Rusiei de a ne răpi Basarabia la preliminariile de la San Stefano (19 febr.-3 mart. 1878). Nu era nici prima și nici ultima dată când Rusia a procedat cu rea credință în relațiile ei cu România. S-a mai întâmplat și în 1812 și se va repeta în 1940 și în 1946.

Iată ce scria regele Carol I la 11/23 febr. 1878, principelui moștenitor al Germaniei, Friederich Wilhelm, solicitând ajutor pentru păstrarea Basarabiei: „Procedarea guvernului rus mi-a creat în țara mea o situație peni-

bilă și se aud reproșurile: De ce nu am pus condiții mai înainte de a fi dat concursul nostru ? Noi, însă, nu am luptat pentru Rusia, ci pentru noi înșine, în scopul de a ne sigila declarația independenței noastre cu sângele nostru și am crezut că este mult mai prudent să nu ne legăm printr-un tratat, dovedind astfel că nu așteptăm stabilirea situației noastre viitoare ca stat numai de la Rusia, ci de la întreaga Europă. Compensițiile ce ni se dau dincolo de Dunăre, prezintă numai avantaje economice, dar nici unul politic. Dunărea este și va rămâne pentru noi cea mai favorabilă frontieră”.⁴⁾ În această etapă, regele Carol I era și el tributar limitelor concepției despre Dobrogea specifice epocii, limite de care au suferit chiar și susținătorii revenirii Dobrogei la statul român. Această opinie se va schimba la o mai atentă analiză a problemei, și în momentul decisiv ei vor lua cea mai înțeleaptă hotărâre. O parte a generației de la 1878 și-a manifestat prin grai și scris opoziția la răpirea Basarabiei și cereau respingerea Dobrogei. La 15/27 februarie 1878, I. C. Brătianu comunica regelui Carol I, surescitarea creată în toată țara de schimbarea Basarabiei cu Dobrogea.⁵⁾ Dintre vocile cele mai sonore, ca cele ale generalului Principe D. Ghica, V.A. Urechia, G. Vernescu ș.a. clamau pentru Basarabia, arătând cât sânge românesc s-a vărsat acolo și că acel pământ a devenit sacru pentru români,⁶⁾ culpabilizând pe guvernanți și pe rege. Aceste invinuiți au durat ani de zile.

La un astfel de curent de opinie a trebuit să țină piept Carol I, I.C. Brătianu, M. Kogălniceanu, conștienți că Rusia nu va renunța la pretenția ei asupra Basarabiei iar un refuz, ar fi dus și la pierderea Dobrogei. Orice rezistență era impracticabilă.

Este cunoscut efortul celor trei mari bărbați de stat de a evita această nedreptate, dar când a fost clar că Basarabia este pierdută, au ales o atitudine lucidă de acceptare în termenii politici de atunci, a reincorporării Dobrogei la statul român.

Regele și guvernul au avut o situație foarte dificilă în această luptă retorică și nu numai retorică, mergând până a se cere lui Carol I, mai bine să abdice decât să cedeze o parte din teritoriul țării.⁷⁾ Această luptă a fost dusă în termeni foarte duri.

Regele a înțeles că interesul României cerea acest sacrificiu pentru a nu se compromite viitorul unei sănătoase evoluții a țării. El întrevădea avântul economic pe care Dobrogei îl putea deschide României și a fost primul care a numit Constanța „plămânul țării”.

Dobrogea nu era prea bine cunoscută în opinia publică atât internă cât și internațională, fapt pe care îl vedem și din scrisoarea principelui Carol Anton de Hohenzollern, tatăl regelui Carol I, trimisă de la Sigmaringen, la 8/20 febr. 1878: „Porțiunea oferită din Dobrogea cea neproductivă nu este într-adevăr o compensație potrivită pentru cedarea Basarabiei, dar este totuși acceptabilă, dacă și Constanța va face parte din ea, căci posesiunea acestui port la Marea Neagră ar putea fi de cea mai mare importanță pentru viitorul

infloritorului comerț român ... Acum, pentru tine lucrul cel mai principal este de a ieși cinstit și întărit din această criză fatală, independent în interior și respectat în exterior, emancipat de sub orice protectorat, fie el sub orice formă sau nume și pus exclusiv numai sub garanțiile dreptului internațional european".⁹⁾

După San Stefano, era limpede că nici o mare putere nu va lua parte României, la Congresul de la Berlin convocat la 1/13 iunie - 1/13 iulie 1878. Basarabia era pierdută, iar România mai putea doar să capete acea compensație teritorială dincolo de Dunăre până la Marea Neagră.

Independența a fost recunoscută României numai cu condiția cedării Basarabiei și a acordării drepturilor cetățenești la evrei. În ceea ce privește Dobrogea, art. 46 al tratatului prevedea: „insulele ce formează Delta Dunării și Insula Șerpilor, sandgeacul Tulcei, cuprinzând districtele (cazas) Chilia, Sulina, Mahmudia, Isaccea, Tulcea, Măcin, Babadag, Hârșova, Constanța, Medgidia, sunt reunite la România. Principatul primește deosebit de aceasta, teritoriul situat la sud de Dobrogea, până la o linie care să plece de la răsărit de Silistra și terminând-se la Marea Neagră, la sud de Mangalia. Traseul fruntariei va fi fixat la fața locului, de Comisiunea Europeană instituită pentru delimitarea Bulgariei”.¹⁰⁾

Lordul Beaconsfield a caracterizat cel mai bine „răsplata” dată României pentru jertfele aduse în acest război: „ingratitudea este adeseori răsplata pentru cele mai bune servicii”.¹¹⁾

În mesajul Tronului la închiderea Corpurilor Legiuitoare din 4/16 iulie 1878, regele Carol I spunea: „România independentă, România primită în rândul marii familii a statelor europene, trece prin grele încercări ... Îndeosebi România este chemată a face păcii lumii sacrificii grele și dureroase. Astfel, prin o atitudine demnă, prin hotărâri inspirate de o prudență pe cât de matură pe atât de patriotică, noi vom dovedi inșeși Europei, că România merită mai mult de la marele Areopag”.¹²⁾

Cei care în timpul războiului de independență au numit Dobrogea „țara noastră de la hotare” au avut clarviziune într-un moment decisiv pentru România și istoria le-a validat opțiunea. Între aceștia, Carol I se impune cu strălucire.

La 23 iulie / 4 aug. 1878, regele scria din Sinaia, tatălui său: „Am închis Camerele cu mesajul cunoscut și ne-am hotărât să acceptăm ocuparea Basarabiei. Vrem să evităm apoi orice act scris, să ne retragem autoritățile și să ne supunem unui fapt împlinit ... Pentru incorporarea județelor de dincolo de Dunăre e însă nevoie de un act legislativ, de aceea cred că pe la începutul lui septembrie se vor convoca Camerele... Pierderea unei provincii e pentru o dinasie totodată o pierdere grea ... Eu am făcut tot posibilul pentru a evita nenorocirea ... Ținuturile de dincolo de Dunăre nu ni se dau ca despăgubire pentru Basarabia, noi le primim drept despăgubire de război și pentru că Europa de bună voie ni le oferă ... Județele pe care ni le-a dat

Congresul, au un viitor mare; sper să le aduc în câțiva ani într-o stare înfloritoare. Populația de acolo se crede fericită de a fi împreună cu România și Mi-a trimis adrese minunate la care nu am răspuns până acum. Cu ocazia ocupării vom da o proclamațiune, și vom vizita poate, încă în toamna aceasta, țara cea nouă".¹²⁾

Dacă unii oameni politici, din motivele cunoscute și consemnate mai sus, au respins Dobrogea, populația ei românească și nu numai, a salutat perspectiva revenirii ei la statul român. Rapoartele comisiilor de experți militari și civili, specialiști în administrație și drept, în probleme economice și strategice, menționează starea de spirit favorabilă unirii cu România existentă în rândul populației românești, dar și a celei turcești, tătare, grecești, armene sau evreiești.¹³⁾

Acest lucru era cunoscut de regele Carol I. În aceeași epistolă către tatăl său întâlnim și alte dovezi asupra cunoștințelor despre Dobrogea pe care regele le avea deja la acea dată: „Orașele de la Dunăre le cunosc, cu câțiva ani în urmă am fost primit la Tulcea și Sulina cu mari demonstrațiuni. Constanța e un port frumos, întemeiat ca și calea ferată la Cernavodă de o societate engleză. Acolo se află instalațiuni de băi de mare și câteva hoteluri bune; poziția e sănătoasă. Mangalia e un sat mic și are importanță numai pentru că aici s-ar putea înființa un port excelent, scutit de vânturile de la sud și est. Când se vor stabili granițele, vom căuta să ne apropiem cât mai mult de Silistra, fiindcă lățimea Dunării nu ne împiedică a clădi acolo un pod ... Eu cred că noi nu am putut lucra altminteri de cum am lucrat înainte de război, în decursul și după terminarea lui și pentru a putea judeca cineva asupra situației, trebuie să cunoască bine raporturile de aici. Acum stăm cu turcii excelent, și ei regretă că nu s-au străduit de mai înainte ca să ne câștige prietenia" (scrisoarea din 23 iulie./4 aug.1878).

La 29 iul. 10 aug. 1878, regele Carol I și ministrul de război, gen. Cernat, au hotărât ca armata să fie pusă pe picior de pace iar în Dobrogea să fie trimisă regimintele 4, 5 și 7 Infanterie, regimentul 1 Artilerie și regimentul 2 Roșiori.¹⁴⁾

Împreună cu M. Kogălniceau, regele hotărăște să obțină pe cale diplomatică „ca noul teritoriu ce i s-a dat de Europa să cuprindă solul Dobrogei dimpreună cu Silistra, deoarece numai în apropierea acestui oraș se poate construi un pod, de acolo la vale Dunărea e prea lată și curând, apar, încep smârcuri întinse. Astfel mai jos de Silistra legătura directă a malurilor ar fi foarte grea și costisitoare".¹⁵⁾

La 13/25 sept. 1878, regele primește un raport de la Ștefan Fălcoianu care susținea necesitatea ocupării Silistrei.¹⁶⁾ În acest demers, Carol I a căutat sprijinul Germaniei.¹⁷⁾

În memoriile sale, regele Carol I consemnând votarea de către Senat și Cameră, la 28 sept. 10 oct., 1878 și respectiv 29 sept./11 oct. 1878 a dispozițiilor tratatului de la Berlin, spunea că până la punerea în stăpânire

asupra Dobrogei și a Deltei Dunării și „până la convocarea Constituantei, să se administreze acest teritoriu după regulamentele în vigoare.”¹⁸⁾

În legătură cu reuniunea Dobrogei, Carol I a avut mai multe comunicări, verbale și scrise, cu principele de coroană, Friederich Wilhelm. Acesta a spus: „Schimbarea asta de țară a fost totuși o grea lovitură pentru tine, deoarece acolo erau mulți oameni dispuși să te bânuiască în calitate de venetic, ca lipsit de sentimente patriotice... Ar fi bine dacă România ar căuta acum să tragă repede din sârăcicioasa Dobroge foloasele care se pot totuși trage: construirea de poduri, canale și porturi ar însemna o era nouă a domniei Tale. Dacă întreprinderile astea izbutesc, vei avea nu numai o compensație, dar chiar și un folos mai mare pentru ceea ce ai pierdut”.¹⁹⁾

Acest punct de vedere îl găsim și în însemnările regelui Carol I din 26 oct. / 7 nov. 1878: „... Această țară puțin atrăgătoare la exterior nu e înăuntrul totuși lipsit de bogății naturale”.²⁰⁾

Carol I a făcut demersuri pentru stabilirea frontierei de sud de la Silistra la Mangalia. 21) La 3/15 nov. 1878, regele discută cu miniștrii săi despre ocuparea noii provincii și acceptă sfatul lui I. C. Brătianu de a se duce în persoană cu amata sa la luarea în stăpânire a Dobrogei.²¹⁾

În scrisoarea din 14/26 oct. 1878 către tatăl său, regele remarcă atitudinea populației musulmane din Dobrogea: „Azi am primit o deputațiune turcească (din Dobrogea) care M-A rugat să ocup curând această țară și să permit reîntoarcerea populației turce și tătăre emigrate, ceea ce, se înțelege, s-a admis”...²²⁾

Două săptămâni mai târziu, la 5/17 nov. 1878 scria „Suntem în ajunul ocupării Dobrogei ... Nu știu la ce depărtare înspre sud de Mangalia va aunge frontieră de la mare; în tot cazul căpătăm o linie care să ne favorizeze din punct de vedere strategic față de bulgari. Acum avem din greu de lucru cu organizarea aparatului administrativ pentru Dobrogea... La finele săptămânii mă voi duce în Brăila, ca să asist la intrarea trupelor mele în Dobrogea”.²³⁾

La Brăila, la 14/27 nov. 1878, regele Carol a spus: „Anexarea Dobrogei va deschide un nou izvor de înflorire scumpei noastre țări”.²⁴⁾

Răspunzând președintelui Comitetului permanent al județului Brăila, regele a afirmat „astăzi trecem Dunărea pentru a doua oară însă în pace și liniște, spre a lua în posesie o țară, pe care armata, prin vitejia sa a câștigat-o pe câmpurile Bulgariei”.²⁵⁾

În „Ordinul de zi către armată la ocuparea Dobrogei „din 14/27 nov. 1878 se spune: „Ostași, marile puteri europene, prin tratatul din Berlin au unit cu România, Dobrogea, posesiunea vechilor noștri domni. Astăzi, voi puneți piciorul pe acest pământ care redevine țară română. Voi nu intrați în Dobrogea ca cuceritori, ci intrați ca amici, ca frați ai unor locuitori care de acum sunt concetățenii voștri, Ostași, în noua Românie voi veți găsi o populațiune în cea mai mare parte românească. Dar, veți găsi și locuitori de alt neam, de altă religie. Toți aceștia devenind membri ai statului român, au

drept de o potrivă la protecțiunea voastră”.²⁶⁾

În aceeași zi, în „Proclamațiunea M.S. Regele către dobrogeni”, au făcut o puternică impresie, atunci ca și peste timp, cuvintele: „Locuitori de orice naționalitate și religiuine, dobrogeni, vechia posesiune a lui Mircea cel Bătrân și a lui Ștefan cel Mare, de astăzi face parte din România. Voi de acum atârnați de un stat unde nu voința arbitrară, ci numai legea desbătută și incuviințară de națiune hotărăște și ocârmuiește. Cele mai sfinte și mai scumpe bunuri ale omenirii: viața, onoarea și proprietatea, sunt puse sub scutul unei Constituțiuni pe care ne-o râvnesc multe națiuni străine...”²⁷⁾

În acest document se regăsesc concepțiile regelui Carol I și a oamenilor politici care au militat în anii 1877-1878, pentru reunirea Dobrogei cu patria mamă, concepții conform cărora Dobrogea a fost întotdeauna pământ românesc, ea și-a redobândit locul în granițele naționale deschizând perspectiva unei dezvoltări fără precedent în istoria sa și revenirea ei la statul român a reprezentat un act național de cea mai mare importanță, la care regele Carol I a subscriș din înălțimea poziției sale.

NOTE

1. C. Brătescu, Dobrogea Regelui Carol I și colonizările dobrogene, în „Analele Dobrogei”, XIX, vol. III, 1928, p. 85.
2. A. Rădulescu, I. Bitoleanu, Istoria românilor dintre Dunăre și Mare. Dobrogea, Ed. științifică și enciclopedică, București, 1979, p. 271-277.
3. C. Brătescu, op. cit., p.88.
4. Memoriile Regelui Carol I al României, de un martor ocular, Ed. Machiavelli, București, 1994, vol. 4, p. 71-72.
5. Ibidem, p. 73.
6. Ibidem, p. 47.
7. Ibidem, p. 62-63.
8. Ibidem
9. Documente privind istoria României. Războiul de independență, vol. 9, București, 1955, p. 37.
10. „Dobrogea, cincizeci de ani de viață românească”, Cultura Națională, București, 1928, p. 344.
11. Regele Carol I. cuvântări și scrisori. Vol. II, București, 1909, p. 226.
12. Ibidem, p. 228-230.
13. A. Rădulescu, I. Bitoleanu, op. cit., p. 278-279
14. Memoriile Regelui Carol I, op. cit., p. 148.
15. Ibidem, p. 149.
16. Ibidem, p. 159.
17. Ibidem.
18. Ibidem, p. 163.
19. Ibidem, p. 168.
20. Ibidem, p. 177.
21. Regele Carol I, op. cit., p. 249-250.
22. Memoriile Regelui Carol I, op. cit., p.177-178.
23. Regele Carol I, op. cit., p. 252-256.
24. Ibidem, p. 257.
25. Ibidem.
26. Ibidem, p. 258.
27. Ibidem, p. 259.

La Dobroudja dans la conception du roi Carol I-er

- Résumé -

L'auteur met en évidence le rôle du roi Carol I-er dans la réintégration de la Dobroudja au territoire de l'Etat roumain à la fin de la guerre d'indépendance de 1877-1878.

De quelle manière peut-on considérer le roi Carol I-er un des parents de la Dobroudja, "aux côtés de I. C. Brătianu" et M. Kogălniceanu, il résulte des discours, des lettres, des mémoires du sage roi fondateur de la dynastie roumaine. Manifestant un intérêt particulier envers la Dobroudja et son littoral de la Mer Noire, Carol I-er a été le premier qui ait donné le nom de "poumon de la Roumanie" à la ville de Constantza. Bien qu'il se soit fait blâmer par les contemporains jusqu'à être contesté, Carol I-er a soutenu l'idée de reprendre la Dobroudja même sacrifiant le sud de la Bassarabie, tenant compte de sa valeur économique et stratégique.

L'histoire a validé cette vision géopolitique juste, avec des effets généreux à long terme dans l'histoire de la Roumanie.

L'istoriographie roumaine reconnaît ce mérite du roi Carol I-er, après 60 ans de silence.